

Riktlinjer för ärenden rörande misstänkt oredlighet i forskning och annan avvikelse från god forskningssed

Riktlinjerna har beslutats av rektor den 17 december 2019 (ORU 2019/06840). De har senast ändrats den 26 januari 2021 (ORU 2021/00220).

Inledning

Oredlighet i forskning skadar förtroendet för forskarna och den vetenskapliga verksamheten. Oredlighet kan också leda till att beslut i till exempel olika samhällsfrågor fattas på felaktiga grunder eller att människor kommer till fysisk eller psykisk skada. Därutöver riskerar universitetets konkurrenskraft att äventyras och resurser att slösas bort. Mot denna bakgrund måste god forskningssed värnas och oredlighet förebyggas och beivras.

Det är av största vikt för tilltron till den forskning som bedrivs vid Örebro universitet att misstankar om oredlighet i forskning anmäls och utreds. Den som i god tro framfört misstanke om vetenskaplig oredlighet och den som medverkat i utredningen får inte utsättas för represalier på grund av detta.

Örebro universitets riktlinjer för ärenden rörande misstänkt oredlighet i forskning och annan avvikelse från god forskningssed är i enlighet med nationell lagstiftning och europeisk kodex¹ utifrån SUHF:s rekommendationer².

Riktlinjerna delas upp i avsnitten:

1.	Definitioner och avgränsningar	2
2.	Forskningsetiska rådet	2
3.	Anmälan	2
3.1.	Allmänna regler	2
3.2.	Stöd och information.....	3
4.	Utredning och beslut.....	3
4.1.	Misstanke om oredlighet i forskning.....	3
4.2.	Misstanke om annan avvikelse från god forskningssed	3
5.	Åtgärder efter beslut	5
6.	Underrättelse och kommunikering av beslut	5
7.	Överklagande av beslut.....	5
8.	Ikraftträdande	5

¹ Den europeiska kodexen för forskningens integritet, ALLEA, Svensk översättning, 2018

² Vägledning för hanteringen av misstankar om avvikelser från god forskningssed (Rek. 2020:3), Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF)

1. Definitioner och avgränsningar

Med *oredlighet i forskning* avses den definitionen som ges i § 2 i lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning:

en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning.

Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (benämns fortsättningsvis som NPOF) hanterar ärenden som rör misstanke om oredlighet i forskning i enlighet med definitionen i lagstiftningen. Om ett ärende bedöms falla utanför definitionen av oredlighet i forskning, men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed ska berörd forskningshuvudman hantera ärendet (11§ SFS 2019:504). Vid Örebro universitet ska ett forskningsetiskt råd hantera anmälan om annan avvikelse från god forskningssed. I enlighet med ALLEA-kodexen och *Vägledning för hanteringen av misstankar om avvikelser från god forskningssed* (SUHF) bör utredning genomföras vid misstanke om annan avvikelse från god forskningssed som ”skadar forskningsprocessens eller forskarnas integritet”. Exempel på sådana avvikelser finns beskrivna i ALLEA-kodexen.

2. Forskningsetiska rådet

Vid Örebro universitet ska ett forskningsetiskt råd finnas. Forskningsetiska rådets uppdrag och sammansättning anges i en arbetsordning. Enligt gällande arbetsordning (ORU 2019/02344) har forskningsetiska rådet följande uppgifter:

- a) Hantera anmälan av oredlighet och avvikelse från god forskningssed i enlighet med gällande nationellt och internt regelverk.
- b) Ge råd till fakultetsledningen angående forskningsetiska frågor.
- c) Kontinuerligt bevaka och analysera omvärlden vad gäller forskningsetiska aspekter inom forskning och utbildning, samt vid behov ge förslag på förbättringar för universitetet. Rådet ska sedan ge strategiska råd till universitetet i stort och till fakultetsnämnderna i synnerhet, i syfte att stimulera intern och extern dialog, bildning och utbildning om forskningsetik.

3. Anmälan

3.1. Allmänna regler

Var och en bör vid misstanke om oredlighet i forskning eller avvikelse från god forskningssed omgående anmäla detta. Den som är anställd vid Örebro universitet är skyldig att göra en sådan anmälan. Anmälan kan ställas till NPOF för prövning av oredlighet i forskning eller till följande instanser vid Örebro universitet:

- Rektor
- Forskningsetiska rådet
- Registrator

Anställd personal vid Örebro universitet har även möjlighet att använda universitetets visselblåsarfunktionen för att uppmärksamma oegentligheter genom en anonym anmälan. För att en anmälan om misstanke om oredlighet i forskning och annan avvikelse från god forskningssed ska

kunna utredas krävs dock vanligtvis information från anmälaren som gör att anonymitet inte kan bibehållas.

Forskningsetiska rådet hanterar ärenden om misstanke om andra avvikelser från god forskningssed vid Örebro universitet. Vid misstanke om annan avvikelse från god forskningssed som skadar forskningsprocessens eller forskarnas integritet ska en utredning inledas i enlighet med dessa riktlinjer. Övriga ärenden hanteras på annat sätt eller lämnas utan åtgärd.

3.2. Stöd och information

I samband med anmälan ska den anmälda, den anmäldes chef (enhetschef eller motsvarande), ämnesansvarig och dekan vid berörd fakultet på ett tidigt stadium informeras om att en utredning pågår. För att ge inblandade parter stöd och hjälp i kontakter med exempelvis media och i hanteringen av kontakter mellan media och universitetet samt inom universitetet, ska enhetschef för kommunikation och samverkan informeras.

Den som är föremål för en utredning ska informeras om möjligheterna att få psykosocialt stöd hos företagshälsovården och, i förekommande fall, från den fackliga organisationen. I vissa fall kan stöd och rådgivning i till exempel juridiska eller forskningsetiska frågor behöva erbjudas.

4. Utredning och beslut

Vid misstanke om oredlighet i forskning eller annan avvikelse från god forskningssed ska en skyndsamt bedömning göras av handläggare vid Universitetskansliet för att avgöra om ärendet ska lämnas över till NPOF eller hanteras vid lärosätet. Rektor ska omgående och skriftligen meddelas om ärendet och en akt ska upprättas i diariet. Om det finns misstanke om oredlighet i forskning ska ärendet direkt överlämnas till NPOF utan vidare utredning vid lärosätet. NPOF eller universitetet kan under utredningens gång finna det nödvändigt att överlämna ärendet till annan part med utredningsskyldighet. Uppenbara fall av missbedömning, tolkningsfel eller andra felaktigheter som är att betrakta som ringa och som uppenbart begåtts oavsiktligt behöver i normalfallet inte utredas vidare.

4.1. Misstanke om oredlighet i forskning

Vid misstanke om oredlighet i forskning som Örebro universitet överlämnar för prövning till NPOF har universitetet en samarbetskyldighet (12 § lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning).

NPOF kommer att fatta ett beslut om det har framkommit oredlighet i forskning eller en annan avvikelse från god forskningssed enligt lagens definition och möjligheten att överklaga beslutet. Rektor beslutar om eventuella påföljder med anledning av ärendet (se vidare avsnitt 5). Eventuella åtgärder ska stå i proportion till avvikelens grad av allvar i enlighet med 5 § förvaltningslagen (2017:900).

4.2. Misstanke om annan avvikelse från god forskningssed

Örebro universitet ska inleda en utredning vid misstanke om annan avvikelse från god forskningssed i de fall då avvikelserna kan ha lett till skada för forskningsprocessens eller forskarnas integritet. Utredningen genomförs i två steg, med en inledande utredning och vid behov en fullständig utredning.

Den inledande utredning bör inte ta mer än två månader, om inte särskilda skäl föreligger. Vid särskilda skäl ska dessa dokumenteras.

Utredning initieras genom att:

- Forskningsetiska rådet vid Örebro universitet tar ställning till huruvida ärendet överhuvudtaget är en fråga för universitetet, och presenterar sin bedömning för rektor.

Forskningsetiska rådet upprättar ett förslag till beslut och rektor beslutar om att:

- ärendet avslutas om det inte finns tillräcklig grund för fullständig utredning, *eller*
- ärendet avslutas om det inte finns anledning att misstänka annan avvikelse från god sed i forskning, *eller*
- fortsätta utredningen.

Om rektor beslutar att ärendet är en fråga som behöver ytterligare utredning ska en fullständig utredning därefter genomföras.

En fullständig utredning bör inte ta mer än sex månader, om inte särskilda skäl föreligger. Vid särskilda skäl ska dessa dokumenteras. Utredningen genomförs av forskningsetiska rådet vid Örebro universitet, om rektor inte bestämmer annat. Utredning ska påbörjas och ske skyndsamt, objektivt och rättssäkert. Utredningen ska genomföras med respekt för samtliga inblandade. Detta sker genom att:

- Såväl anmälaren som den som misstanken riktas mot ska omgående skriftligen informeras om att en utredning startats och om ärendets ärendenummer. Föreliggande *Riktlinjer för ärenden rörande misstänkt oredlighet i forskning och annan avvikelse från god forskningssed* ska bifogas.
- Den som misstanken riktas mot ska informeras om möjligheten att inom en viss tid skriftligen yttra sig över anmälan.
- Anmälaren ska därefter ges tillfälle att inom en viss tid yttra sig över den anmäldas yttrande.
- Vid behov inhämtas kompletterande underlag, skriftligt eller muntligt, från berörda parter, andra berörda, vittnen et cetera.
- Vid behov kan ämnessakkunnig(a) vid andra lärosäten tillfrågas
- Misstanken, utredningen och ställningstagandet till misstanken ska dokumenteras i en utredningsrapport. Alla parter ska beredas möjlighet att yttra sig över ärendet innan beslut fattas i enlighet med de principer som anges i 25 § förvaltningslagen.

Jävsfrågan ska hela tiden tas i beaktande. Bestämmelser om jäv finns i 16-18 §§ förvaltningslagen. Under utredningens gång ska forskningsetiska rådet beakta anmälarens, den anmäldes och annan parts rätt att ta del av det som har tillförts ärendet samt rätten att yttra sig över detta (25 § förvaltningslagen).

Beslut, fullständig utredning

Forskningsetiska rådet upprättar förslag till beslut och rektor beslutar om att:

- ärendet avslutas utan vidare åtgärder, då annan avvikelse från god sed i forskning inte har ansetts föreligga, *eller*
- att annan avvikelse från god sed i forskning föreligger och om avvikelsen begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet

Vid expediering av beslut tillämpas förvaltningslagens bestämmelse om vilka som ska underrättas om innehållet i beslutet och, om beslutet går någon part emot, om och hur beslutet kan överklagas med stöd av 40-46 §§ förvaltningslagen. Beslutet ska därutöver expedieras till den anmäldes chef, ämnesansvarig, ordförande i vederbörlig fakultetsnämnd och till lärosätets informationschef.

5. Åtgärder efter beslut

Enligt 13 § lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning ska forskningshuvudmannen inom sex månader efter beslutet ha vunnit laga kraft rapportera till NPOF om vilka åtgärder huvudmannen vidtagit eller avser att vidta med anledning av beslutet. Rektor beslutar om eventuella påföljder med anledning av ärendet. Eventuella åtgärder ska stå i proportion till avvikelens grad av allvar (5 § förvaltningslagen). Rektor kan besluta att hänskjuta ärendet till personalansvarsnämnd (PAN) eller, i fråga om professorer, till statens ansvarsnämnd (SAN). De disciplinpåföljder som kan komma ifråga framgår av lagen (1994:206) om offentlig anställning. Statens ansvarsnämnd prövar frågor om disciplinansvar, åtalsanmälan och avskedande för professorer och för rektor (34 § lagen om offentlig anställning). I det senare fallet föreligger anmälningsskyldighet för universitetet (15 § anställningsförordningen, 1994:373)

6. Underrättelse och kommunikering av beslut

Vid ett beslut av NPOF eller av rektor ska Örebro universitet snarast efter att beslutet fattats informera följande om beslutet:

- anmälaren och den anmälda,
- ansvarig chef och dekan vid berörd fakultet,

samt *vid behov*

- berörda forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda.

Samråd med enhetschef för kommunikation och samverkan vid Örebro universitet ska ske vad gäller underrättelse och kommunikering av beslut.

7. Överklagande av beslut

NPOFs beslut får överklagas till Förvaltningsdomstol.

Rektors beslut kan inte överklagas.

8. Ikraftträdande

Dessa riktlinjer träder i kraft den 15 februari 2021.